

המינהל האזרחי ליהודה ושומרון
קמ"ט שמורות טבע וגנים לאומיים

מקרים את הטבע אליך

שמורת טבע נחל פרת עין חזוה (עין בולאז)

נחל פרת (ואדי קלט) ממוקם בצפון מדבר יהודה, תחילתו באזור צפון ירושלים בסמיכות לשכונת נווה יעקב, בגובה של כ- 800 מטר מעל פני הים, ושפכו בירדן בגובה של 350 מטר מתחת לפני הים. שמו העברי ניתן לו בשל זיהוי המקום עם פרת המקראית בספר ירמיהו. הנחל מוזכר בתנ"ך גם בספר יהושע בחלוקת הארץ לנחלות כגבול בין השבטים יהודה ובנימין ובספר מלכים א' כסיפור בריחתו של אליהו הנביא מאחאב, עת התחבא אליהו בנחל כרית שיש המזהים אותו עם נחל פרת.

מעיינות נחל פרת

בנחל ישנם שלושה ריכוזי מעיינות שכבה אשר שופעים כל השנה: המערבי ביותר, הסמוך ביותר לירושלים הוא עין פרת (עין פארה), שנמצא צמוד ליישוב עלמון (ענתות) בגובה של 297 מ' מעל פני הים. המעיין התיכון, בו אנו נמצאים - עין מבוע נמצא כ- 6 ק"מ מזרחית לעין פרת, בגובה של 100 מ' מעל פני הים, מתחת ליישוב אלון. כ- 4 ק"מ מזרחה במורד הנחל נמצא ריכוז המעינות השלישי, צמוד ליישוב מצפה יריחו - עין קלט - ששמו בעברית "נקרת מים" וגובהו 25 מ' מעל פני הים.

אי אזור נחל פרת

נחל פרת הוא אזור מעבר חשוב בין מינים ים-תיכוניים (אלה, חרוב, צלף) למינים ערבתיים (אוג קוצני, שרביטן) - הוא "מסדרון אקולוגי". בהיותו מקור מים וצמחייה קבועה במדבר, אפיקו של הנחל הוא מוקד משיכה לעופות מים, ציפורי שיר, חלזונות, סרטנים, דגים, נחשי מים, אילניות, צפרדעים ומינים רבים נוספים. אם נרים את עינינו נוכל לראות גם שפני סלע וצבאים ישראלים, ואם יתמזל מזלנו נצליח לראות גם שועל, דרבן או קרקל. בזכות המים הזורמים בנחל יכולה להתקיים בו צמחייה עשירה ומגוונת של סוף מצוי, קנה, נענע משובלת ושיח אברהם אשר בקטעים יבשים של הערוץ יכולים להעיד על קיומם של מים תחתיים מתחת לחלוקי הנחל.

קצת היסטוריה...

לאורכו של הנחל נוכל להתרשם ממפעל המים הקדום שאת שרידיו ניתן לראות בצורת אמות מים. האמה העתיקה ביותר מתוארכת לתקופה החשמונאית. החשמונאים הביאו את המים לארמונות החורף שמעל העיר יריחו, ומאוחר יותר ניצל הורדוס את התוואי והוביל את מי הנחל למבצר קיפרוס. האמה נוצלה גם בתקופות מאוחרות יותר ובעין מבוע ניתן לראות אמה המשמשת גם בימינו. אמה זו מתחילה ב"בריכת המעיין" וממשיכה עד עין קלט ומשם למנזר סנט ג'ורג' ולחקלאי העיר יריחו. האמה מודרנית יחסית ונבנתה בשנת 1919 בידי משפחת אל-חסייני שהיא, לפי הסכמים מנדטוריים, בעלת המים באמה עד היום. האדם השתמש במי הנחל לשאיבה גם בתקופת המנדט. הבריטים בנו מפעל מים הנדסי גדול ששאב מים במעלה הנחל לעיר ירושלים. תחילתו הייתה מעין פרת בשנת 1927, אך כשגדלה ירושלים נבנתה בשנת 1931 תחנת שאיבה נוספת בעין מבוע שהגדילה את כמות המים המגיעים לירושלים. כיום אפשר לראות את בניין המשאבות ובריכת השאיבה. חלק מהמבנים הוסבו למשרדים שמשמשים כיום את עובדי השמורה.

שמורת טבע

בזכות המגוון העשיר של ערכי מורשת, חי וצומח הוכרז הנחל "שמורת טבע" והוא מנוהל בידי קמ"ט שמורות טבע וגנים לאומיים במנהל האזרחי באיו"ש. השמורה היא אחת מהחשובות ביהודה ושומרון וכוללת גם את נחל מכמש, יובל של נחל פרת החובר אליו ליד עין מבוע.

2020 עין מזרח

עין מבוע הוא "מעין פועם", כלומר, מעיין שמפלס המים בו יורד ועולה בתדירות לא קבועה. מי המעיין שממלאים את הבריכה נעלמים בסדקים שבסלע וממלאים שוב את הבריכה בעקבות נביעה מחודשת. לעתים מטיילים שמגיעים למעיין זוכים לראות את בריכת המעיין מתרוקנת בפתאומיות ובמהירות וחוזים ב"מחזור פעימה". ההסבר המדעי לכך קשור לחללים קארסטיים. חללים אלו נוצרים תחת פני הקרקע בעקבות המסה של סלעי הגיר במי הגשמים. מים נאגרים בחלל, מחפשים נקודת מוצא ופורצים במעיין דרך צינור קשתי הנקרא "סיפון" (ראה תרשים). הפעימה תלויה בכמות המשקעים בחורף גשום ומבורך נראה פחות פעימות בזכות ריבוי המים בחלל שבסלע.

פיתוח האתר אקולוגי

לצערנו, עם השנים הפך המקום מוקד לוונדליזם, מבקרים הותירו במקום אשפה רבה, נעשתה בו פעילות לילה שפגעה בנוכחות חיות הבר במקום וגרפטי רוסס על קירות המבנים. בשל כך החליטו המנהל האזרחי באיו"ש ורשות הטבע והגנים בשנת 2009 לפתח את המעיין לציבור הרחב ולהקים בו פינות פיקניק, שירותים, תחנת מידע, כיתות לימוד ומרכז שירות למבקר. המנהל האזרחי אימץ את המקום כפרויקט "דגל" והשקיע רבות בתכנית הפיתוח, למען הפיכתו של המעיין למוקד בילוי ונופש נעים לכלל המבקרים במקום. במהלך עבודות הפיתוח התגלו במקום שרידי כנסייה ושרידים של מכלול חדרים מהתקופה הביזנטית (המאה הרביעית לסה"נ). עובדי קמ"ט ארכיאולוגיה של המנהל האזרחי באיו"ש חפרו ושחזרו את הממצאים והיום ניתן להתרשם מהפסיפסים המשוחזרים, מאפסיס הכנסייה ששוחזר חלקית וממצאים נוספים. לאחר הגילוי שולבו הממצאים החדשים בתכנית האדריכלית של האתר ושלב ב' של עבודות הפיתוח למען המבקרים ייצא בקרוב אל הפועל.

כאלי התנהגות רשומה טבע נחל פרת - עין מזרח

האיו, הבריחה והבריחה הם ערכי טבע מוגנים - אין אפגום זהם. הדיג אסור. אנא שמרו על הניקיון ופנו את האשפה אפא. אין אפגום דעגיקול ואין אפסם על המזנים. ההליכה מותרת דשוליים המסומנים דלדד. הדערת אש מותרת דמקומות המאושרים והמסומנים דהתאם ורק דמזלזה (מנזל). הרמזה על אטריות המגראל דלדד. הקפוצה אמס אסורה. השפיה דאתר דשעול המשכה אסורה. הכנסת כאלים מותרת רק אם הם מוללים דרררררר ואל פימס מסומס. היציה אמסוליים אכיוון עין פרת ועין קלט מותרת ד השעה 11:00 דדוקר. יש אהצטיג ד-3 איטר מיס אדמ, מפג סימון שוליים מעודכנת ולדול מתאים - כולד ונעללים סגורול. יש אהישמע אהוראל הפקחים.

אנא שמרו על הכללים המענכים ולמען הכלים אהריכמ.

פרטים נוספים ניתן לקבל במשרדי שמורת טבע עין פרת בטלפון: 057-8936708, 057-7455019, במוקד המידע של רשות הטבע והגנים בכוכבית בטבע (3639*) ובאתר האינטרנט www.parks.org.il. להזמנת סיורים מודרכים בתשלום ניתן לפנות אל מרכז חינוך והסברה הר ובקעה 02-6541255.

זיקור נעזים!
צוות השמורה

כגיזה הפקה: קמ"ט שמורה טבע ונזים אלוהיים